

А. Кокора

Тернопільський національний економічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МАЛОГО БІЗНЕСУ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

Необхідність створення умов для пріоритетного розвитку агропромислового комплексу та підсилення соціальної орієнтованості аграрної політики зумовлюється винятковою значущістю галузі в національній економіці України, в житті людини і суспільства, а також незамінністю вироблюваної в сільському господарстві продукції і потребою відродження селянства як носія національної культури і моралі, як господаря на землі. На досягнення цього спрямований Закон України „Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року” № 2982-IV, виконання якого сприятиме зміцненню продовольчої безпеки держави збільшенню кількості робочих місць, підвищенню рівня доходів сільського населення не нижче від середнього рівня в інших галузях економіки та підсиленню економічної доцільності національного виробництва. Оскільки агропромисловий комплекс складає вагомую частку економіки України, його подальший розвиток є загальнодержавною справою.

Реформування сільськогосподарських підприємств зумовило появу різних організаційно-правових форм господарювання, серед яких важливе місце належить фермерським господарствам – найбільш типовим представникам малого бізнесу в аграрному секторі.

На підприємствах малого бізнесу в аграрному секторі традиційний підхід до організації обліку є недоречним. В умовах фермерського господарства, на нашу думку, облік повинен бути максимально спрощений і скорочений. Але, при цьому слід пам'ятати, що таке спрощення можливе лише до певної межі, яка забезпечує виконання його інформаційної і контрольної функції.

За нашим переконанням, для визначення видів фермерських господарств доцільно використовувати два основних критерії: 1) кількість працівників; 2) обсяг виручки (доходу) за рік. При цьому нами виділено три види фермерських господарств: мікрогосподарства, малі та великі. Зокрема: 1) мікрогосподарства – це фермерські господарства з кількістю працівників до 10 чоловік і обсягом виручки (доходу) за рік до 100 тис. євро; 2) малі фермерські господарства – підприємства з кількістю працівників від 10 до 50 чоловік та обсягом виручки (доходу) за рік від 100 до 500 тис. євро; 3) великі – фермерські господарства, кількість працівників в яких більше 50 чоловік, а обсяг виручки (доходу) за рік – понад 500 тис. євро. Вважаємо доцільним зазначити, що при визначенні виду фермерського господарства, окрім врахування кількості працівників та обсягу виручки (доходу) за рік можна орієнтуватися і на інші індивідуальні показники і умови розвитку господарства. Також слід врахувати як галузі розвиватимуться і наскільки детальна потрібна про них інформація. Цим визначатиметься структура реєстрів синтетичного і аналітичного обліку. Необхідно враховувати також зручність форм реєстрів, послідовність, періодичність і способи записів, економічну доцільність отримуваної інформації.

Для мікрогосподарств для ведення обліку ми пропонуємо застосовувати просту форму обліку. Основним реєстром для обліку за цією формою є Журнал

реєстрації господарських операцій. Всі господарські операції в ньому відображаються з дотриманням принципу подвійного запису. Середнім фермерським господарствам пропонуємо вести бухгалтерський облік за спрощеним Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій суб'єктів малого підприємництва затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 19.04.2001 р. № 186 і складати фінансову звітність відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 „Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва”, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 25.02.2000 р. № 39. Великим фермерським господарствам бухгалтерський облік рекомендуємо вести з використанням звичайної форми обліку, тобто, за Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій, затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1993 року № 291 та відповідно до Методичних рекомендацій з організації та ведення бухгалтерського обліку за журнально-ордерною формою на підприємствах агропромислового комплексу, затвердженим наказом Міністерства аграрної політики України від 07.03.2001 р. № 89.

Спрощена система обліку не передбачає розрахунок собівартості одиниці продукції. Вдаючись до таких дій, фермери керуються тим, що дане питання не врегульоване на державному рівні. В жодному нормативному акті, зокрема і в Методичних рекомендаціях з організації та ведення бухгалтерського обліку в селянських (фермерських) господарствах, нічого не зазначено про необхідність визначення собівартості, а сплата фіксованого податку суб'єктами господарювання на селі не вимагає досконало і науково обґрунтовано обліковувати витрати на виробництво. Виходячи з цього виникає ситуація, коли правомірним буде твердження, що фермер взагалі може не вести дану ділянку обліку. Однак, на нашу думку, фермеру все ж не слід відмовлятися від обліку витрат на виробництво та визначення такої економічної категорії як собівартість, що перш за все є необхідним при реалізації виготовленої сільськогосподарської продукції. Також, пояснюється це обов'язковим порядком формування собівартості готової продукції (робіт, послуг) для всіх підприємств, що здійснюють виробничу діяльність. Встановлений цей порядок П(с)БО 16 „Витрати”. Хоча неспростовним, на нашу думку, є твердження про практичну неприйнятність норм даного положення для сільського господарства із його специфікою виробництва. Для бухгалтера-практика, який звик до чітких законодавчих норм, дана ділянка обліку є справжньою проблемою, оскільки вона потребує самостійної роботи з вибору методів та об'єктів обліку. Якщо із визначенням об'єктів цукрових буряків і картоплі питань не виникає, тому, що об'єктом обліку виступає одна сільськогосподарська культура, то щодо зернових культур та овочів постає питання: як вести облік (за кожною культурою чи загалом за групою або ж підгрупою). Таким чином, об'єкти обліку витрат може вибрати сам фермер, адже не виключено, що його може цікавити лише загальна сума витрат на виробництво та фінансовий результат.

Література

1. Гарасим П.М. Наскрізні блоки кореспонденції рахунків бухгалтерського обліку / Гарасим П.М., Бруханський Р.Ф., Хомин П.Я. – Тернопіль: Астон. – 2003. – 368 с.

2. Бруханський Р. Ф. Модернізація Державної податкової служби України: проблеми та перспективи / Р. Ф. Бруханський // Наука молода. – Тернопіль : Економічна думка, 2006. – № 5. – С. 93-99.
3. Бруханський Р. Ф. Проблеми і пріоритети інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту сільськогосподарських підприємств України / Р. Ф. Бруханський // Економічний аналіз. – 2011. – Вип. – Т. 9. – С. 69-71.

О. Костюк

Тернопільський національний економічний університет

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ В УКРАЇНІ

Реформування системи бухгалтерського обліку з урахуванням вимог міжнародних стандартів стало важливою умовою досягнення ефективності трансформаційних процесів, що відбуваються в економіці України. Одночасно, у зв'язку з постійними змінами зовнішніх та внутрішніх чинників, що впливають на результати господарської діяльності, посиленням зацікавленості в раціональності та доцільності розпорядження підприємствами наявними ресурсами, зростає необхідність проведення своєчасного й якісного обліку та контролю господарської діяльності. Зазначене особливо стосується операцій, пов'язаних з безготівковими розрахунками суб'єктів господарської діяльності, оскільки саме безготівкові розрахунки є ланкою, що сполучає кожний суб'єкт господарювання з оточуючим ринковим середовищем, державними фінансами та дозволяє брати участь у процесі виробництва, розподілу та споживання.

За економічною сутністю безготівкові розрахунки є елементом грошового обігу національної економіки, який опосередковується рухом грошей або певних вартісних форм. Розвиток світової фінансової інфраструктури призвів до того, що безготівкові розрахунки, які приблизно становлять лише 10 % кількості всіх платежів, сягають 90 % їхньої вартості. Дослідження інформаційних джерел (економічних, законодавчих і нормативних) дало змогу узагальнити важелі співвідношення готівкових і безготівкових коштів, які функціонують на даному етапі розвитку світової економіки: 1) ступінь легалізації економіки; 2) ступінь довіри до банківської системи; 3) мета політики держави щодо регулювання грошової маси.

Основними проблемами розвитку системи безготівкових розрахунків в Україні, на нашу думку, є наступні: 1) оптимізація форм і способів безготівкових розрахунків, їх організації; 2) вибір раціональніших у певних економічних умовах форм розрахунків, які давали б найбільший ефект; 3) інтенсифікація та прискорення розрахунків; 4) удосконалення захисту інструментів безготівкових розрахунків від можливих зловживань; 5) підвищення самостійності господарських суб'єктів за умови досконалої організації і здійснення безготівкових розрахунків у господарському обороті; 6) визначення нових механізмів організації безготівкових розрахунків, які б дозволяли на економічній основі подолати кризові явища у грошовій сфері.

У результаті дослідження визначено, що форми безготівкових розрахунків як елемент економічної системи, відображають конкретний спосіб існування, внутрішню організацію змісту системи безготівкових розрахунків. Складовими форм безготівкових розрахунків є сукупність розрахунково-платіжних